

УДК 930.27.396.«1914/1918»

Ольга Бежук
(м. Львів)

СОФІЯ ГАЛЕЧКО: «ОРИГІНАЛЬНИЙ ХОРУНЖИЙ» ЧИ «ШЛЯХЕТНА ЛЮДИНА»?

Історія Софії Галечко – це історія українки, яка мала сміливість на початку ХХ століття відмовитись від звичних гендерних ролей та здобути нову рису – національну. Цьому сприяли українсько-польське середовище родини, гімназійна й університетська освіта та новий, «чоловічий» досвід хорунжої під час Великої війни 1914-1918 рр. Із закінченням бойових дій, присутність жінок у армії відкидалась, а військова кар'єра залишалась цілком чоловічим простором. Складний та трагічний досвід теми «жінка і війна» порушує С. Галечко в листах до полковника УСС Романа Сушка, що вперше подаються в даній історичній розвідці.

Ключові слова: жінка, війна, нація, Українські січові стрільці, гендерні ролі, листування.

Напередодні I світової війни українці переживали добу безперервного й всебічного підйому. Словами І. Лисяк-Рудницького: «Перешкоди на шляху, були настільки сильні, щоб стимулювати дух боротьби, але не в тій мірі, щоб стримувати рух вперед» [1, с. 189]. Особливий статус мала Галичина, де сформувалось безліч громадських та молодіжних груп, товариств, котрі ставили на перше місце ідеї культурного й політичного відродження України. На цьому благодатному ґрунті зростала Софія Галечко (3.05.1891 р.), уродженка Нового Сончу (зараз – Польща). Її батьки – українець і полька згодом переїжджають до Львова. У Галичині лінія, що розділяла дві сусідні нації була чітко визначеною і ясною, незважаючи на часто змішані шлюби. Потрібно було бути або поляком, або українцем, але не обома відразу. Дім Галечко «ведений був попольськи», а Софія та молодший брат Генрих «не мали українського товариства» [2, с. 4]. З дев'яти років дівчина відвідує польську дівочу гімназію ім. Ю. Словацького у Львові – популярну установу з потужним педагогічним складом. Освіта, що була привілеєм

незначної кількості населення під-австрійської Галичини відіграла знакову роль у формуванні світогляду молодого Галечко. Вже тоді, за спогадами сучасниць, викладачі гімназій серед яких були і професори Львівського університету, сповідували серед учениць ініціативність, відвагу, турботу про власний інтелектуальний ріст. Молода людина повинна була не лише йти в ногу з часом, але найголовніше – ідентифікувати себе національно. Значний вплив на гімназисток робили гасла освітніх та гімнастичних товариств у Львові, що сприяли формуванню гідності, громадянської гордості та національної свідомості у суспільстві. Можна припустити, що саме в гімназії ім. Ю. Словацького, де окрім польок навчались українки та єврейки, відбулося «віднайдення Батьківщини» Софією Галечко. Вона робить вибір на користь України, хоча саме завдання з польської мови і літератури принесли їй визнання у старших класах та золоту випускню медаль 27 червня 1910 року.

До подруг-українок С. Галечко пише з Граца, куди вступає того ж 1910 р. на філософські студії. Її листи відображають сімейну драму Галечко, адже «в хаті прийшло до розколу»: донька прийняла сторону батька-українця, брат залишився при інтересах матері-польки [2, с. 4].

У Грацу Софія українізується ще більше. Вона ступає до популярного українського товариства «Січ», де за спогадами С. Витвицького всі жили зі собою в сердечній дружбі. По неділях і у свята кожен студент йшов у народ: до робітничого Товариства «Поступ», «Робітничої родини» для проведення вечорів, виголошення рефератів з обов'язковими дискусіями потому [3, арк. 66]. Українське студентство одноголосно обирає Галечко представницею слов'янського Товариства «Allgemeiner Krankenverein» (Загальна медична асоціація) у Грацу. Дівчина є учасницею гуртка «Рідна школа», «Взаємна поміч», ініціаторкою дискусійних вечорів філософсько-літературного характеру. Крім того, М. Угрин-Безгрішний вказує, що Софія при університеті заснувала крамницю з канцелярським приладдям та гуцульськими виробами, завоювавши популярність «між чужими і своїми» [4, с. 8].

Можна передбачити, що значний вплив на молоду студентку германістики справила класична філософія Е. Канта, Й. Г. Фіхте, Ф. В. Й. Шеллінга, Г. В. Ф. Гегеля. Людина розглядалася ними як етична істота, націлена на творчу активність, дієвість свідомості, прагнення свободи, жертвовність заради нації: «Перемогу здобува-

ють не сила рук і не досконалість зброї, а сила духу... Шляхетна людина має бути готова навіть померти, щоб порятувати націю, щоб нація жила і вона сама прожила в ній те єдине життя, яке їй хотілося прожити» [5, с. 12]. Яке життя хотіла прожити випускниця факультету філософії Софія Галечко? Думається щасливе і самодостатнє. Та наприкінці університетських студій вона переживає особисту трагедію – втрату від туберкульозу доброго товариша й нареченого Андрія Куровця. Гандзя Дмитерко вказує, що Софія ніколи не поборолла цієї страшної втрати, «бо була здібна до найбільшої посвяти» [2, с. 4].

Початок I світової війни розпочав серед українців процес кристалізації суспільства з етнічної маси в модерну політичну націю: молоді люди були готові не лише воювати заради ідеї державності, але й добровільно померти за неї. Учорашня студентка С. Галечко відвідує санітарні курси Червоного Хреста, згодом зголошується до Боевої управи у Відні, де проходить військовий вишкіл. «Пірвав мене стрілецький рух! Якщо Вас приймуть, то і я стану стрільцем. Нам треба діяти спільно!», – виголосила Софія перед Оленою Степанівною у їхню першу зустріч [6, с. 78]. Маючи в шпиталі Граца працю, з оплатою 270 К, мешкання і харч, Софія «заставила золотий годинник, 3 золоті перстені й літературу німецьку вартости 200 К., прочі всі золоті і срібні річі призначила на самопоміч УСС» [7, арк. 95]. З грошей, що залишились молода дівчина купує мундир, білизну та черевики, зовсім не пристосовані до жіночої статури, «прочі позичила або по більшій часті дала на ріжні ціли, які уважала за добрі» [7, арк. 96]. Ця шляхетність природи й модерність поглядів не завше були прийнятні рідними та загалом. Воно й зрозуміло, тендітна, низького зросту, з синіми меланхолійними очима й руськими косами Галечко, абсолютно не асоціювалась з жінкою–воїном, що завдає біль. Матір не зрозуміла її патріотичного поривання, інші списували все на популярні в той час гасла фемінізму: «Се бажання показатися рівними мужчинам – навіть у війні.... зродилося під впливом емансипаційної літератури» [8, с. 134]. Чоловіки помилялись, ідеї європейського фемінізму відкладалися на завтрашній день. Українки доказували, перш за все, собі й світу, що тільки ідея незалежності нації та бажання самопожертви кинули їх у вир Великої війни.

До легіону УСС Софія Галечко вступає 2 вересня 1914 р., як і решта підданих Австро-Угорщини, що не досягли призовного

віку (студенти університетів Львова, Граца, Відня, гімназисти та жінки). Через день новобранці склали на привокзальній площі у Стрию присягу й відбули на доукомплектування у с. Горонда та с. Страбичів під Мукачевим. У щоденникових записах санітарки Софії Галечко читаємо: «Вісім днів їзди поїздом, три дні голодівки... та приїзд до Горонди – а тепер тихі зітхання слабих у шпиталі. Мої мрії здійснилися – працюю для України, йду кувати кращу долю... Кинула я книжки, науку, старий, спокійний Грац, забула про рідню, про іспити й увесь світ... Крила вистрілили з рамен і лечу на стрічу сонцю золотому. Чи спалить воно мене, чи загіє своїм огнем?» [9, с. 160].

З початком Галицької битви, Софія Галечко перебувала у складі другої сотні 1-ого куреня під командуванням З. Носковського. Вона пізнає важке фронтове життя, коли людина живе й думає лише загальновійськовими категоріями, нічого особистого. Молода дівчина на фронті доказує, що у виконанні службових обов'язків є незмірно амбітною і серйозною. Так, у важких боях 3–5 листопада 1915р. сотні УСС під командуванням С. Горука та З. Носковського зуміли не лише втримати власні позиції, захопити в полон противника, але й завдати армії О. Брусилова, що проривалася до Закарпаття, відчутних втрат. Після баталій в районі Тухолька-Гребенів командир 55-ї дивізії генерал Г. Фляйшман прибуває в легіон, для вручення старшинам З. Носковському, Я. Струхманчуку, хорунжій О. Степанівні та С. Галечко перших бойових нагород – медалі Хоробрості II класу.

Згодом дівчина отримує звання підхорунжої та командира чети у сотні З. Носковського, в серпні 1915 р. – звання хорунжої. Її побратими сходились на думці, що між стрільцями нічим не вирізнялась, хіба «невисоким ростом, прикметним обличчям і великою безпретензійністю» [10, с. 39]. Проте, у «Звіті воєнного кореспондента» австрієць Франц Мольнар захоплено акцентує саме на «ясноволосій» Галечко, котра силою ідеї, за яку бореться, мала над бойовиками «лагідну, але непоборну владу» [11, с. 13]. Не терпіла жодних поблажок, відмовилась від тримісячної відпустки, щоб поправити здоров'я, бо інші діставали лише 14-денну. На цьому наголошує й Осип Назарук: «Оригінальний хорунжий УСС», «майже діточна» Галечко в цілком подертих черевиках не пристала на пропозицію обміняти з кимось, аби нести варту в холодну дощову ніч. Вперта амбітність жінок – емансипаток на війні пояснювалась

бажанням довести свою рівновартісність з чоловіками через виконання найважчих обов'язків та тягарів фронту [8, с. 133].

Про це, як і про повсякденні практики війни на 7-кілометровому фронті від Семиківців до Соколова впродовж 2 тижнів, драматичні пристосування й тактики виживання читаємо в записках хорунжої Галечко «Третя чета». Стрільчина подає картину «старої війни» на р. Стрипа: помалу стріляє артилерія, відчувається брак аmunіції, а поява трьох накладів патронів прирівнюється до найкращого обіду, або скрині зі золотом. У щоденникових записах йдеться про важку ношу хорунжої, котра незважаючи на наказ поручника відступити, намагається не здаватися, спасти кожного бійця третьої чоти: «Бити, хлопці, стріляти! Це – зрада!» [12, с. 11]. У момент, коли ворог захопив обидва села й оточив курінь щільним кільцем С. Галечко спасає «свою» чоту. Вона одночасно призначає місця для тридцяти угорських новобранців, котрі не завше її розуміють, віддає накази телефоністу й відчайдушно борониться до останнього патрона, тоді коли решта відступають: «Якась гарячка опановує мене. Беру кріс і стріляю, як на стрільниці» [12, с. 11]. Третя чота відчайдушно захищалася, доки не надійшла допомога С. Горука з частинами 130-ої бригади. Росіян відкинуто за Стрипу, але сотня З. Носковського майже знищена. «Її чота», завдяки переконливості, волі хорунжої таки спасає своїх «найменших і наймолодших» хлопців, весь курінь. Ціна – неймовірні фізичні й моральні зусилля, коли «сонність і якась смертельна втома оповають тіло» [12, с. 11]. Та що найбільше заслуговує пошани – Галечко не боїться бою: «кулі як рій бджіл, що висипався у ясний сонячний день брешуть кругом мене. Мені це чомусь байдуже... Тріскає шрапнеля. Хочеться мені сміятися, кепкувати з неї» [12, с. 11]. Видається, що для неї це гра зі смертю, для бійців – визнання відваги й героїства, достойні найвищої пошани.

У боях під р. Стрипою перетнулися шляхи Софії Галечко та Гандзі Дмитерко, котра згадувала, що їй було дуже вигідно жити разом з хорунжою [2, с. 4] Згодом добрих товаришок, як і решти усусів відправляють у тил до травня 1916р.: «Нас зараз відставили до кадри. Мене приділили до канцелярської провінціатури, а Софія була без приділу» [2, с. 5]. У кадрі хорунжа Галечко, щоб заповнити час, веде переписку з рідними: німецькою з батьком і братом, котрий перебував на Італійському фронті, польською з матір'ю, до тіток і сестер у Львові пише українською.

Та перебування у тилу для Галечко дається важко – самотність і однастайність кадрового життя їй були особливо осоружні. Про це неодноразово хорунжа пише Романові Сушко, в полку якого воювала сотня З. Носковського. Листи С. Галечко, як джерела особового походження демонструють особливу вразливість, чутливість жінки на війні, емоції, що засвідчують її соціальні взаємостосунки: «Я в кадрі. Справа моєї участі пішла до АОК. Маю повну надію, що вдасться мені вирватися звідси... розуміється своїми силами... На жаль поки що мушу сидіти тут і думати, думати як чесно поступили зі мною мої товариші і постаралися усунути мене. Гандзя і Рисівна в кадрі, Підвисоцька теж рівно ж тут, а я за 2 роки служби діждалася, що мене хочуть викинути як пса. За що маю так мучитися?» [7, арк. 41-42]. Вона промовисто описує зустріч з батьком у Львові, котрий взнавши про кадру «зачав витягати такі висновки, що попросилася і від'їхала. Я душевно така змучена, пригноблена тим всім, фізично дуже слаба – від часу від'їзду з поля ходжу вічно з гарячкою, не годна їсти, ані спати. Все пусте» [7, арк. 24].

Наприкінці червня 1916 р. усусівки С. Галечко та Г. Дмитерко дістають відпустки і їдуть до Відня, щоб з'ясувати своє подальше становище у легіоні. У столиці Габсбургів, де панує «моральна та матеріальна нужда і всі тікають на захід» ними опікуються жінки з Українського жіночого комітету [7, арк. 87]. Світлина того часу зафіксувала трійку українок С. Галечко, Г. Дмитерко та О. Левицьку-Басараб. Усусівки у військовому строї різко контрастують з «віденським» класичним образом Ольги – у капелюшку, світлій сукні, з дещо розгубленим виразом обличчя. Січовички короткоострижені, що теж є своєрідним атрибутом жінок-воїнів, адже санітарні умови фронту не дозволяли носити коси. Їхні риси по-чоловічому серйозні, загострені, пози – розслаблені, відпочиваючі, «тилові».

Після віденської Боевої управи, де С. Галечко та Г. Дмитерко відмовлено у поверненні на фронт, знову кадра, тил, листи-звертання до полковника Р. Сушка: «Дуже сердечно дякую за пам'ять. Сама думка, що хтось щиро думає за мене і не байдужа йому моя справа – так мило вразила мене. Здавалось мені, що се той давний Сушко в чорнім плащі з'явився переді мною і сказав пару щирих, теплих слів. Я вже так привикла до поведення панів, що мені дивно, як хтось инакше відізве до мене» [13, арк. 38-39].

Винними у ситуації, що склалася вона називає офіцерів, стрільців, котрих поважала й спасала, за честь яких їй боліло ще у Горонді. Із записів Софії Галечко 1914 р.: «Поляки виписують цілі шпальти по всяких часописах, що в рядах їх добровольців ідуть Жеромські, Жулавські та інші... В нас ніхто не згадає і одним словом, що маємо між собою такого Гаврилка, Струхманчука і десятки інших визначних людей... Замало маємо ще гордості національної, замало національного егоїзму!» [4, с. 8] Колишні приятелі, коли слави й визнання досягла Галечко, «різно» відають про неї: «Скажіть полковникови, що се «милосердя» і бажання увільнити мене від служби в поли принесло мені такі «користи», що ...» [7, арк. 24] Хорунжа С. Галечко, вчорашня випускниця філософських студій безпорадна перед патріархальним світом. Їй, героїні Першої світової війни, чий портрети друкували усі європейські видання, відмовлено у вищому прояві свободи – виборі задля самої себе, власній сутності, прагненні до трансцендентного, бо це б утверджувало її суверенність поряд з іншою статтю. У листі від 22.07.1916 вона пише до Р. Сушка: «Якби Ви знали як страшно тужу за життям в поли і як мені тут гірко жити... Прошу вступіть до мене до Кадри, дуже хотіла б побачитись з Вами. Ось Кінець буде таким мабуть, як 3-х товаришів з кадри, які сами збожеволіли, або – пальну собі в лоб. Мені прямо страшно тут. Дурію. Се не фрази, але дійсно жити тут не годна. Як я Вам всім завидую. Се підло так когось викинути по два роки служби... Не знаю за що я так мучуся» [13, арк. 26].

Листи С. Галечко промовисто демонструють вічний конфлікт між настійним прагненням суб'єкта (тут – командування УСС) утвердити свою самодостатність через підлегле становище жінки, навіть якщо вона достойно боролася нарівні: «Ходжу з кута в кут і думаю. Числю кроки там і назад і мимоволі приходять мені на думку замкнені в залізній клітці і льви, і тигри.. Дусить мене тут воздух, давлюсь кожним кусником ласкавого хліба... Я за горда наче, довго не видержу тут. Гай, гай, якби я могла писати щиро про всьо, подати Вам точні факти. Голова болить і пукає з болю... Прошу Вас лише, яко доброго товариша давніх луччих часів, щоби Ви спитали полковника чи згодився взяти мене в поле, бо я ані в Кадрі, або за фронтом в теперішніх обставинах жити не могла. Піду дуже радо яко стрілець-рядовик, знаю зовсім певно, що він се може зробити» [7, арк. 28].

Влітку 1916 р. за сприяння полковника Р. Сушка й вищого командування, С. Галечко та Г. Дмитерко відправляють на передову. Проте, важкий попередній досвід кадри породив відчуження й недовіру до сильної статі. Визнаючи домінантне становище чоловіків у світі, і армії зокрема, С. Галечко крок за кроком ставить під сумнів їхній авторитет, адже вони засумнівались у її придатності на війні. Олена Степанів зауважувала, що згодом хорунжа жила самотно, окремо, не харчувалася спільно з товаришами, бо відносини в коші не вдовольняли її. Про це читаємо в листах С. Галечко: «Так тихо, тихесенько в хаті. Тільки пташки на грушці перед вікном розповідають собі тихо сонно якусь Казку. Сиджу в хаті цілими днями, щоби оминати всякі симпатичні стрічі і не чути на кождім кроці договорювання і «видів» панів і стрільців, або повних журби питань, коли і куда їду, що роблю з собою» [13, арк. 39]. Січовичка знову звертається до найрідніших: відомо, що 1917 р. вона надала матеріальну допомогу своїй родині, коли у Львові було сутужно з харчами, ще раніше провідала у Калуші батьків нареченого – д-ра Курівця з дружиною.

«Оригінальний хорунжий» Софія Галечко розуміла, що її подальше самоствердження у армії ґрунтується на досягнутому успіхові, професійній ієрархії. У паузах воєнного життя дівчина читає підручники з військової справи, розв'язує тактичні завдання, що давались їй легко [6, с. 79]. Та навіть фаховість і досвід не допомогли українкам 1918 р., коли без подання причин їх звільнили з війська. Це поклало початок маргіналізації жінок у українських збройних формуваннях – УСС та УГА. Для шляхетної людини С. Галечко то був підступний удар: «Сидіти тут в теплій хаті, далеко від бойової лінії тоді, коли інші поруч в обороні рідної землі – сидіти тут здоровому... чоловік дуріє прямо з болю. Всякі аргументи докази се лише пусті звуки... Знаю що згину, мушу згинути – лише болить мене, що може чужі люде будуть тоді зі мною. А я би так хотіла бути до кінця межи своїми і сего дождатися не годна» [13, арк. 107]. Трагізм ситуації хорунжої полягав у тому, що вона не бачила майбутнього поза фронтом – удома її, як здавалось, не чекали, через хронічне запалення очей не могла студіювати й працювати, під час війни втратила важливі документи: університетський диплом, свідоцтво санітарної практики в шпиталях Граца [13, арк. 107].

Під час останньої зустрічі вигляд С. Галечко насторожив Степанівну: «Галечко здалась мені ще дрібнішою, лице ніби присіріло, тонкі пальці були у безнастанному русі, курила надміру. Вона переживала щось дуже глибоко...» [6, с. 79]. Нервозність та хворобливість стали результатом величезного напруження, ціною поступок, жертв і неймовірних зусиль впродовж п'яти років війни. Галечко втрачає внутрішню рівновагу й досягає краю відчаю: «Повідали же нині, що кілька товаришів впало... Як я їм страшно завидую того безмежного спокою, того маленького сірого клаптика землі. Якби так хто дійсно любив мене і бажав мені щастя поміг би мені вправитися з тої клятої кадри в поле. Се було би дійсне милосердя» [13, арк. 106].

Дівчина, яка обрала «чоловічий шлях» і притлумила свою окромешність, була вкотре й безповоротно відкинута чоловіками. Це протиріччя спричинене тим, як її сприймають «свої», мало вирішально-трагічний наслідок на самовідчуття і долю січовички. У червні 1918р. С. Галечко надають відпустку з натяком перейти на цивільну службу. Г. Дмитерко, котра б могла підтримати її у важкі часи переїзджася зі сотнею на Херсонщину. Перебуваючи у знайомій учительки Ірини Підвисоцької, Софія Галечко не зрадивши ні одним словом свого настрою, під час купання у ріці Бистриця «попала у вир і не виплила» [2, с. 5].

Думається, що виром стала I світова війна, яка засвідчила масову участь українок у військових формуваннях. Цей «вихід у світ» і слава, яку здобули наші краянки, воюючи у полі, зводились нанівець із закінченням бойових дій. Нерівноправність й репресивність щодо жінки, відмова у праві на самоствердження травмували, виснажували її фізично й психологічно, породжували цілий спектр проблем, призводили до трагічних наслідків. Учораšní символи нації та батьківщини змушені були приміряти на себе кліше чоловічого суспільства, де їм традиційно нав'язувались поступливість та готовність задовольнитись другорядними ролями. Такого роду патріархальні міфи, психологічні штампи, що роблять жінку залежною, уярмленою діють і сьогодні, попри досягнуті у тривалій боротьбі права за рівноправність. Розвінчування такого роду стереотипів – один зі шляхів подолання все ще відчутної прірви між сильною і «другою» статтю, реальний шлях до їх гармонійного співіснування.

Література:

1. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України / І. Лисяк-Рудницький // Історичні есе. – Т. 1. – Київ, Основи, 1994. – С. 173–193.
2. Дмитерко-Ратич Г. Із зброєю в руках (пам'яті Софії Галечко) / Г. Дмитерко-Ратич // Наше життя. – 1958, листопад. – С. 3-5.
3. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). – Ф. 5235. – Оп.1. – Спр. 1922. – Статті, спогади д-ра С. Витвицького «В 75-ті роковини Віденської Січі» (1940 р.). – 70 арк.
4. Угрин-Безгрішний М. Нарис історії «Українських Січових Стрільців» / М. Угрин-Безгрішний // Рогатин – Львів – Київ: Вид-во: «Журавлі», 1923. – С. 103.
5. Фіхте Й. Г. Що таке народ у вищому розумінні цього слова і що таке любов до Батьківщини / Й. Г. Фіхте // Націоналізм. Теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернста Гелнера. Антологія. – Київ: «Смолоскип», 2010. – С. 10–18.
6. Софія Галечко. В 25-ту річницю смерті / Олена Степанів – Роман Дашкевич. Спогади і нариси / Упоряд. Г. Сварник, А. Фелонюк. – Львів: «Піраміда», 2009. – С. 77–80.
7. Центральний Державний Історичний Архів у Львові (ЦДІАУЛ). – Ф.353. – Оп. 1. – Спр. 205 – Листи до сотника Сушка Р. Від родичів, друзів та ін. (1906-1916 рр.). – 103(95) арк.
8. Назарук О. Характеристики старшин УСС. Олена Степанівна, хорунжий УСС. / Олена Степанів – Роман Дашкевич. Спогади і нариси / Упоряд. Г. Сварник, А. Фелонюк. // Львів: «Піраміда», 2009. – С. 128–137.
9. Литвин М. Легіон Українських січових стрільців: військове навчання, виховання, бойовий шлях / М. Литвин // Велика війна 1914-1918 рр. і Україна. Книга І. Історичні нариси. – Київ, вид-во: «Кліо», 2014 р. – С.159–179.
10. Угрин-Безгрішний М. Хорунжа УСС Софія Галечко (на основі записок і розмов з С. Галечко) / М. Угрин-Безгрішний // Гомін Волі. – 1991. – 27 квітня. – С. 39.
11. Литвин М. Українські січові стрільці / М. Литвин, К. Науменко. – К., 1992. – С. 13.
12. Третя чета – «Літопис Червоної Калини». – ст. 10-11. – № 2. – 1991.
13. Центральний Державний Історичний Архів у Львові (ЦДІАУЛ). – Ф. 353. – Оп. 1. – Спр. 206. – Листи до сотника Сушко Романа від родичів, друзів та ін. (13 червня 1916-24 серпня 1916). – 114 арк.

Olha Bezruk

SOFIA HALECHKO: «PICTURESQUE CORNET» OR «NOBLE PERSON»?

Since the beginning of the XXth century women had rejected fundamental ideas of previous epochs presenting a new approach to the world and their own hierarchy of values.

In this regard, Sophia Halechko's personal history represents a history of a Ukrainian woman who hazarded to abandon usual gender roles and gained a new feature – the national one. Factors that had formed her worldview included the Ukrainian-Polish family environment, high school and university education, ideas of classical German philosophy, and Western European feminism. A special place in this chain took the experience of the World War of 1914-1918 when the life had lost any value, and to die for the national idea became a matter of pride not only for men but also for women. Hence, the mass participation of Ukrainian women appeared in public and philanthropic societies and military units, such as the USS Legion and the UHA.

This «coming out» along with the glory won by Ukrainian women who had been fighting on the battlefield were neutralized by finishing of armed hostilities. Yesterday's symbols of the nation and country had to try on a cliché of the masculine patriarchal society, where they were traditionally enforced adaptableness and readiness to be satisfied with minor roles.

Such inequality and repressiveness in relation to women as well as rejection of the right for self-affirmation hurt and exhausted them physically and psychologically, caused a range of problems, and led to tragic consequences.

The complex and ambiguous experience of the theme «Women and War» is stressed in this historical exploration. The paper first uses Sophia Halechko's letters addressed to Roman Sushko, the USS Colonel, diaries, and memoirs of O. Stepaniv, H. Dmyterko, and O. Nazaruk.

Key words: *woman, war, nation, Ukrainian Sich Riflemen, gender roles, correspondence.*